

PATRIŠA
MORISROU

ŽENA POD
MESEČINOM

Prevela
Dubravka Srečković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Patricia Morrisroe

THE WOMAN IN THE MOONLIGHT

Copyright © Patricia Morrisroe 2020

This edition is made possible under a license arrangement
originating with Amazon Publishing, www.apub.com,
in collaboration with ANA Sofia, Ltd.

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Posvećeno dr Klaris Dž. Kestenbaum

Lica

Aleksandar I – car Rusije

Ana fon Brunšvik – Julijina ujna, snaha Suzane Gvičardi

Andrej Razumovski – ruski diplomata, kolekcionar umetničkih
dela i zaljubljenik u muziku

Anton Šindler – Betovenov sekretar

Armgard fon der Šulenburg – supruga Fridriha fon der Šu-
lenburga

Babeta Keglevič – Betovenova učenica i Julijina prijateljica

Baron Franc fon Hager – šef tajne policije u Beču u vreme
Bečkog kongresa

Danijel Štajbelt – pijanista koji je vodio s Betovenom muzički
„dvoboj“

Domeniko Barbaja – italijanski impresario

Džordž Polgrin Bridžtauer – afroevropski violinista

Đoakino Rosini – italijanski kompozitor opera

Eleonora fon Fuks – sestra Roberta Galenberga

Ferdinand IV – kralj Napulja, oženjen kraljicom Marijom Ka-
rolinom (sestrom Marije Antoanete)

Franc fon Brunšvik – Julijin brat od ujaka, brat Jozefine i Tereze
fon Brunšvik

- Franc Gvičardi – Julijin otac
Franc I – car Austrije
Eric fon Dajm – sin Jozefine fon Brunšvik
Fridrih fon der Šulenburg – saksonski diplomata
Fridrih fon Galenberg – Julijin najmlađi sin
Gerhard fon Brojning, prozvan „Dugme na Pantalonama“ – sin
 Štefana fon Brojninga
Grof Sedlnicki – šef policije u Beču u vreme Bečkog kongresa
Hugo fon Galenberg – Julijin najstariji sin
Ignac Šupancig – violinista
Isabela Kolbran – španska operna pevačica i supruga Đoakina
 Rosinija
Johan van Betoven – Betovenov brat
Johana van Betoven – Betovenova snaha (udata za Karla), s
 nadimkom „Kraljica Noći“
Jozef Miler ili grof Jozef fon Dajm – prvi muž Jozefine fon
 Brunšvik i vlasnik Milerove umetničke galerije
Jozefina fon Brunšvik – Julijina sestra od ujaka i bliska Beto-
 venova prijateljica
Julija Gvičardi – Betovenova učenica klavira
Karl Černi – pijanista, kompozitor i učitelj klavira
Karl Lihnovski – Betovenov moćni pokrovitelj
Karl van Betoven – Betovenov brat, Johanin muž i Karlov otac
Karl van Betoven – Betovenov sinovac i „sin“
Karolina Mira – najmlađa sestra Napoleona Bonaparte, supru-
 ga Žoakima Miraa i kraljica Napulja
Katarina Bagration – Ruskinja, ljubavnica Klemensa fon Me-
 terniha, majka njegovog deteta, domaćica salona
Kiti Koldvel – Julijina kuvarica i bratanica Lusi Koldvel
Klemens fon Meternih – austrijski državnik
Kristijana Lihnovska – supruga Karla Lihnovskog
Kristof fon Štachelberg – drugi muž Jozefine fon Brunšvik, otac
 troje njene dece
Ludvig van Betoven – virtuoz na klaviru i kompozitor

Luj-Antoan Dipor – francuski baletski igrač, direktor Kernt-
nertor-teatra

Lusi Koldvel – Julijina služavka

Marija Julija „Jilhen“ fon Galenberg – Julijina ćerka

Mateus Štajn – brat Nanete Štrajher, tvorac Betovenove „slušne
mašine“

Mihael Umlauf – dirigent

Moric fon Fris – najbogatiji čovek Austrije i pokrovitelj umetnosti

Naneta Štrajher – proizvođačica klavira i muzičarka

Napoleon Bonaparta – francuski vojskovođa koji se krunisao
za cara

Ramo – napuljski ribar

Robert fon Galenberg – kompozitor i Julijin muž

Suzana Gvičardi – Julijina majka

Štefan fon Brojning – Betovenov stari prijatelj iz Bona

Tereza fon Brunšvik – Julijina sestra od ujaka i starija sestra
Jozefine fon Brunšvik

Tereza van Betoven – Betovenova snaha (udata za Johana),
prozvana „Grudva Sala“

Viktoar fon Dajm – ćerka Jozefine fon Brunšvik

Vilhelmina, grofica od Žaganja – ljubavnica Klemensa fon
Meterniha, domaćica salona

Žoakim Mira – francuski predvodnik konjice, kralj Napulja i
zet Napoleona Bonaparte

Žozef Bonaparta – kralj Napulja i brat Napoleona Bonaparte

PRVI DEO

1

Beč, 1799.

Njegove šake su me prestrašile. Bile su snažne i mišićave, s prstima širokih jagodica i šarene od oštih crnih malja. Sviraó je neku fantaziju – improvizovan komad koji je odražavao njegovo raspoloženje i maštarije – i treskao po klavijaturi sa životinjskom silinom od koje je instrument drhtao. Kad je kliznuo rukom duž dve oktave, naniže pa naviše, kao da je raspalio dvostruki šamar. Obrazi su mi zabrideli u saglasju sa tim zvukom. Mrštio se i stenjao, a donji deo lica zamračivala mu je podrasla brada. Da li se to veliki Ludvig van Betoven pretvara u vukodlaka?

Majka i ja smo čekale našu rodbinu iz Mađarske u *Zlatnom grifonu*, skromnoj gostionici nedaleko od Kerntnertor-teatra. Šarmom i golom upornošću, Jozefina i Tereza uspele su da ubede najvećeg bečkog virtuoza na klaviru* da im za vreme

* U doba o kojem je ovde reč koristila se rana varijanta klavira, takozvani fortepijano. Budući da se autorka odlučila za moderniji naziv, a takođe i da danas Betovenove kompozicije za fortepijano znamo kao klavirske, klavir je zadržan i u prevodu. (Prim. prev.)

boravka u gradu drži časove muzike. Ujna Ana je čak iznajmila jedan *Valterov* klavir, koji je jedva ušao na vrata i pritom zaradio bezbrojne ogrebotine i ružnu ogulotinu koja mu se protegla niz nogu kao rana od noža. Ja sam u Beču živela već čitavih godinu dana, ali nikad nisam čula Betovena kako svira. Pošto je rodbina kasnila, a Betoven nije pokazivao voljnost da razgovara, bila sam ga upitala da li bi nam nešto malo odsvirao.

To je, kad sad o tome razmišljam, bio ozbiljan prekršaj. Onaj ko od njega zatraži da bilo šta odsvira činio je to na sopstveni rizik. Ispod zasvođene tavanice, okružen lovačkim trofejima po zidovima, on je pustio iz sebe muzički ekvivalent gneva, čekajući nas mnogostrukim kulminacijama i svirajući sve glasnije i sve brže, dok se nisam uplašila da će mi srce pući. Klavir je škripao i ljuljao se; osakaćena noga mu je pucketala. Vlasnik gostionice, zatisnuvši uši, pobegao je iz prostorije.

Već sam i ja htela za njim, ali Betoven je tad, odigavši krupne šake, zastao na nekoliko časaka. Znala sam šta sledi. Smera da nas ubije. Ali odjednom je zasvirao melodiju koja je bila tako blaga, tako neopisivo osećajna da nisam mogla poverovati da navire iz iste te nabusite individue. Opet sam mu pogledala u ruke. Sada su poprimile graciozne konture nežnog ljubavnika koji miluje svoju nevinu nevestu. Osetila sam vrtoglavicu, zamisljajući te šake oko mog struka, tople, još treperave od strasti.

Betovenove šake... poslednje što sam upamtila.

U sećanju još vidim Betovena kako štipka sebi desno uvo dok pilji odozgo u mene kraj donjeg dela kreveta od šarenkastog korena oraha. Kad mi se soba izbistrila, primetila sam da je prostrana, sa veselom vatrom i prozorom koji gleda na prometnu ulicu. „Uzmi, popij ovo“, rekla je majka pružajući mi čašu vode. „Gostioničar je pozvao doktora.“

Betoven je i dalje zurio. Sad kad nije bio za klavirom, manje je ličio na neko natprirodno biće, a više na običnog smrtnika

koji šeta Grabenom. Bio je u sivom prepodnevnom kaputu, pantalonama iste boje, i imao belu mašnu trostruko umotanu oko vrata. Mašna je bila izgužvana kao da ju je previše energično cimao dok je pokušavao da je veže u čvor. Sa svojih dvadeset osam godina još nije imao ženu, pa me je ta žalosna mašna koja je signalizirala njegovo bezbračno stanje duboko dirnula.

Ljudi su ga često opisivali kao ružnog, ali meni nije bio takav. Bio je niskog rasta, visok malo preko sto šezdeset, i seljačke zdepaste građe. Na njegovom četvrtastom licu upadljiva crta bio je širok nos, kao neka protivteža istaknutoj bradi s jamicom. Tamna kosa bila mu je oštra i kratko ošišana, rumena koža izbuškana ožiljcima od velikih boginja. Retko se osmehivao, ali kad se osmehne, ukazali bi se pravilni, upadljivo beli zubi. Najlepše su na njemu bile duboko usađene smeđe oči. Slično njegovoj muzici, iskazivale su najširi raspon emocija.

Kada su ujna i moje sestre od ujaka konačno stigle s tovarom kolača, pogledale su u Betovena pa u mene.

„Šta Julija radi u mom krevetu?“, osorno je upitala ujna Ana.

„Onesvestila se“, objasnila je majka. „Her Betoven je morao da je prenese na sprat.“

„I nazvala me je vukodlakom“, dodao je Betoven. Oči su mu zacaklile kao da se sladi ulogom nevaljalca.

„Vukodlakom!“, izustila je ujna mršteći se na svoju majku. „Julija baš i nije dete. Kad sam te pozvala da prisustvuješ našem času, nisam očekivala da će tvoja ćerka uvrediti her Betovena i prinuditi ga da je donese u svoju spavaću sobu.“

Pošto se pojavio doktor, Betoven je hitro saopštio da mora da ide, prekorivši moje srodnice zbog kašnjenja i ne obazrevši se na kolače kojima su ga ponudile. „Nadam se da će vam biti bolje, grofičice“, obratio mi se. „Možda vam je više po ukusu Mocart.“

„Ni slučajno“, odgovorila sam. „Samo je reč o tome što nisam...“

Ali on je već bio izašao iz sobe.

Pošto mi je doktor proverio vitalne znake, pripisao je moju nesvesticu preteranom nadražaju. „Her Betoven je u pravu“, dostojanstveno je rekao. „Trebalo bi da slušate samo Mocarta, a i od njega samo komične opere. Neko vaše delikatne prirode ne bi trebalo da se izlaže her Betovenovoj muzici. Po mom iskustvu, nju mogu da podnesu samo najsnažnije osobe ženskog pola, a od njih obično bivaju rđave supruge.“

Tačno je bilo da sam se onesvestila kad sam je prvi put čula, ali nisam tog dana doručkovala i vrtelo mi se u glavi i pre nego što je zasvirao. A sad mi doktor propisuje eliksir od komičnih opera! Ako treba da ojačam svoju „delikatnu“ konstituciju, zar ne bi bilo dobro da više slušam njegovu muziku? Doktorove reči nisu bile smislene.

„Her Betovena uistinu nije glas da je nasilan“, rekla je moja majka. „Jednom je istukao jednog đaka pletaćom iglom, a Babeti Keglevič držao je časove odeven u kućnu haljinu, s noćnom kapom na glavi. Jeste da je stanovao preko puta nje u istoj ulici, ali svejedno.“

„Suzana, previše slušaš glasine“, pokudila ju je ujna. „Za sve ovo vreme otkako ga poznajemo...“

„Što će reći, tri dana“, odvrtila je majka.

Ujna Ana je bila punačka i praktična, žena koja se lagodnije osećala dok pomaže nekoj svojoj kravi da se oteli nego dok ćaska u bečkim salonima. Znajući da je proleće doba parenja, došla je u grad da nađe mužjaka jednoj od svoje dve kćeri. Uzimanje Betovena za učitelja bilo je nadahnut prvi korak.

Dobro poznavanje muzike bilo je ključno važan sastojak ugađanja suprotnom polu, a klavir jedan od onih malobrojnih instrumenata doličnih damama. Žičani instrumenti zahtevaju previše brzih, snažnih pokreta, što ostavlja utisak da sviračica možda pati od koleričnog temperamenta. Violončelo se drži između nogu, a to, kad na njemu svira žena, izaziva u muškim

slušaocima uzbuđenje kakvo nije u skladu sa uzvišenijim ciljem muzike. Klavir ima otmene linije i klavijaturu koja ističe graciozne ženske prste i tanane ručne zglobove. Mnoge će prosidbe pasti nakon muzičkih resitala, pod uslovom da je muzika bila prijatna uvu i da nije poremetila gospodinovu stalozhenost.

U proračunatom svetu ugovorenih brakova, ujna Ana je veće nade polagala u Jozefinu nego u Terezu, kojoj lepo lice nije moglo da obezbedi dovoljnu nadoknadu za deformisanu kičmu. Samoproglášena „sveštenica istine“, ona je svet posmatrala kroz sumornu prizmu, a njene česte objave u stilu Kasandre ostavljale su čak i najveselije pojedince u očajanju. Jozefina je bila još složenija, ali kod nje su divno lice i gipki stas bili mnogostruka nadoknada za lako razdražljivu prirodu.

„Bojim se da imam jednu malu rđavu vest“, oglasila je ujna Ana. „Večeras vam se nećemo pridružiti.“ Bile smo planirale da gledamo izvođenje Mocartove *Otmice iz saraja*. „Zaplet je uistinu krajnje varvarski“, nastavila je. „Dve žene otimaju sa broda i prodaju ih nekom Turčinu kao robinje. Taj paša drži harem, a od junakinje se očekuje da stupi u supružanske odnose s njim. Ne baš prigodna tema za Juliju u takvom oslabljenom stanju.“

„Da li sam dobro shvatila“, polako je izgovorila moja majka. „Nećeš u operu zato što imaš zamerku na zaplet?“

„Imam zamerku na zaplet, i to zbog Julijinog dobra, pa bi trebalo da je imaš i ti. Ali nije to razlog što otkazujemo. Imamo pametnijeg posla.“

„Pametnijeg nego što je slušanje Mocarta?“, upitala sam.

Ujna je načas promislila. „Ne bezuslovno pametnijeg, ali povezano je. Treba da idemo u posetu her Jozefu Mileru, koji je izradio Mocartovu posmrtnu masku. Pozvao nas je da je vidimo.“

Koliko god da se ujni Ani nije dopadala *Otmica iz saraja*, činilo mi se da davanje prvenstva Mocartovoj posmrtnoj masci u odnosu na njegovu muziku vređa uspomenu na njega.

„Je li to isti Jozef Miler koji poseduje onaj čudni kabinet kurioziteta?“, upitala je majka.

Milerovu umetničku galeriju posetile smo kad sam bila mala i nedeljama posle toga proganjale su me noćne more. Među njenim jezivim atrakcijama bio je i anatomski model trudne žene s prozirnim stomakom i delovima koji se mogu rasklopiti. Pošto je ocenjena kao pornografija, odvezla ju je policija baš dok joj je jedan turista vadio iz utrobe napola formiranu bebú. Zašto bi ujna Ana želela da provede večé s nekim ko izrađuje posmrtné maske i skaredné žene?

„Her Miler je čovek ogromnog bogatstva“, kazala je ujna u odgovor na naše skeptičné poglede. „Njegov kabinet kuriozitetá nalazi se među najvećim turističkim atrakcijama Beča. A još je i aristokrata.“

„Zar mu nisu oduzeli titulu?“, upitala je majka. „Čula sam da je napustio vojsku zbog jednog nezakonitog dvoboja. A onda je bio begunac.“

„Mama, zašto idemo kod njega?“, nervozno je upitala Tereza. „Ne zvuči ni najmanje privlačno.“

„Her Miler je pokazao interesovanje za našu dragu Jozefinu“, odgovorila je ona. „Zapazio ju je dok smo bile u šetnji i očarala ga je njena staromodna odeća.“

„Staromodna!“, prigovorila je Jozefina. „Spakovala sam najbolju haljinu.“

Za razliku od moje majke, čija je Biblija bio pariski modni časopis *Journal des Dames et des Modes*, ujna Ana je bila zloglasna škrtica bez trunke osećaja za modu. Za boravak u Beču Jozefini i Terezi bila je dodeljena samo po jedna svilena haljina, a Jozefina je na desnom rukavu imala vidljivu rupu.

„Sudim da se her Miler možda i razume ponešto u staromodnost, budući da je i sam vrlo star“, primetila je moja majka.

„Koliko ima godina?“, upitala je Jozefina.

„Taj podatak je potpuno nebitan“, odvrtila je ujna Ana.

„Koliko ima godina?“, ponovila je Jozefina.

„Bliži se pedesetoj“, priznala je ujna. „Ali to ne bi trebalo da menja stvar. Čovek njegovih godina još može da stvara potomstvo.“

„Ali stariji je od mene gotovo trideset godina“, pobunila se Jozefina. „Neću da ga upoznam.“

„Nemaš izbora, Pepi“, rekla je ujna, oslovivši Jozefinu porodičnim nadimkom. „Niže klase mogu sebi priuštiti da se žene i udaju iz ljubavi. Ti taj izbor nemaš.“

Te večeri u operi neprestano sam razmišljala o sličnostima između Jozefine i Mocartove junakinje. Ako se izuzme religija, nisam uočavala mnogo razlike između toga da budeš prodata nekom paši i da budeš prodata vlasniku muzeja voštanih figura. Čak se moglo tvrditi da se Mocartova junakinja nalazila u boljem položaju, pošto je makar bila u prilici da razgovara s drugim ženama u haremu, a Jozefina bi za društvo imala samo voštane figure.

Dok sam se spremala za spavanje, prepričavala sam događaje od tog dana svojoj sobarici Lusi. Rođenjem Britanka, tečno je govorila nekoliko jezika i na svima njima mlela kao navijena. Njena poslednja poslodavka na kraju je smeštena u Narenturm*, poznat kao „Gugelhupf“ zbog svoje sličnosti sa istoimenim popularnim kuglofom. Lusi mi je stalno govorila da ću tamo završiti ako ne budem dobro pazila.

„Upoznala sam her Betovena“, rekla sam joj dok mi je prolazila četkom kroz dugačku tamnu kosu. „Uplašila sam se da će me ubiti, ali nešto me je privuklo njemu. Nikad pre ništa slično nisam doživela.“

„Ako se ne ljutite što ću to reći, miledi, vi sa muškarcima imate vrlo malo iskustva.“

Lusi je bila deset godina starija od mene i nekada je bila udata – za njenog „voljenog Bertija“ – koji je nestao na moru. Uvek je bila neodređena u pogledu detalja, što je u meni izrodilo podozrenje da je Bertijev nestanak slabo imao veze s vodom, ali sam obuzdavala urođenu radoznalost i nisam čačkala. Bila je, međutim, u pravu što se tiče mog nedostatka iskustva.

* Čuveno zdanje u kom su držani psihijatrijski bolesnici. (Prim. prev.)

Sa svojih šesnaest godina nikad još nisam bila zaljubljena, a poljubio me je samo jedan muškarac, neki mladi baron koji je izgubio ravnotežu dok je pokušavao da mi dosegne usta. Bila sam natprosečno visoka – malo preko metar i sedamdeset – i bio me je glas da nemam dlake na jeziku. Većina mojih poznanika više je volela niže žene većeg poprsja, sa umilnim ponašanjem i sposobnošću da rode što više dece a da ne umru na porođaju. No čak i ako bi umrle, nije se oskudevalo u ženama koje će ih zameniti.

Moja majka je izgubila četiri bebice, razočaravši moga oca, koji je čeznuo za sinovima. Ja sam bila jedinica, pod svim obavezujućim pritiscima da izgledam lepo, majstorski savladam sviranje klavira i dobro se udam. Brak mojih roditelja bio je ugovoren, ali svojevremeno se jesu snažno voleli. Sad su živeli odvojeno – on je bio u Trstu – ali nedavno je obezbedio sebi položaj dvorskog savetnika u austrijsko-češkoj kancelariji i trebalo je uskoro da nam se pridruži. Mada nisam očekivala da će se mnogo šta promeniti.

Na papiru je bračna zajednica između porodica Brunšvik i Gvičardi predstavljala sve čemu bi se neko samo nadati mogao. Moja majka je bila od mađarskog plemstva, otac pak italijanski grof, sin jednog istaknutog feldmaršala. Majka je od svog braka očekivala mnogo. Volela je lepe stvari – odeću, nakit, nameštaj – ali moj otac nije ostvario onakav uspeh kakvim bi joj priuštio neki veliki luksuz. On je napredovao sporo, kroz niz osrednjih poslova u državnoj upravi, što je za ishod imalo mnogobrojne selidbe koje su nas odvele u Galiciju, Ređo, Lajbah i na kraju u Trst, gde je moja majka rekla: „Dosta!“ Posedovala je divan glas i čeznula da bude operska pevačica, ali ženama njenog staleža takav izbor nije bio na raspolaganju. Stoga se osećala prevarenom na svim poljima. „Bolje da sam obrukala porodicu i postala pevačica“, često je jadikovala. „Makar bi mi bilo uzbudljivo.“

Lusi se moja majka nije dopadala, ali vodila je računa da je ne kritikuje. To je bilo jedino područje gde je pokazivala uzdržanost. Jarkoriđa kosa kao da bi joj planula kad god se ozlovolji, te sam se, uprkos razlici u našim statusima, trudila da je ne razljutim.

„Baš me zanima da li bi her Betoven hteo da me podučava“, zamišljeno sam izgovorila.

„Da vas podučava? Rekoste kako ste pomislili da će vas ubiti.“ Da naglasi svoje reči, Lusi mi je cimnula četkom kosu.

„Ali nije me ubio. Kad sam se onesvestila, odneo me je na sprat.“

„Onesvestili ste se? Dakle, kažete kako biste voleli učitelja zbog kog ste se onesvestili, ali makar vas nije ubio? Izvinjavam se, miledi, ali vi ćete završiti u...“

„Da, Lusi, znam.“

Jozefinu i Terezu nisam mnogo viđala do kraja njihovog boravka u Beču. Bile su prezauzete Betovenom i her Milerom. Međutim, jednog popodneva smo Tereza i ja prošetale Praterom, bivšim carskim lovačkim zabranom koji je pretvoren u javni park i igralište. Bio je maj, drveće je kiptelo od ružičastog i belog cveta, kafane i krčme bile su pune. Tereza je bila ogrnuta šalom, vešto nameštenim da prikrije krivu kičmu. Kad smo sele da popijemo kafu, pokazala mi je Betovenovu vizitkartu. Izuzetno se ponosila tim prijateljstvom u nastanku.

„Luj van Betoven“, pročitala sam. „Ne čini ti se da je to malčice pretenciozno? Kršteno ime mu je Ludvig.“

„To je zato što je u modi sve što je francusko“, kazala je ona, pa dodala da je Betoven za njih komponovao pesmu, „*Ich Denke Dein*“, zasnovanu na Geteovoj ljubavnoj pesmi „Blizina dragoga“. „Strepim da Luj previše razmišlja o našoj dragoj Pepi.“

„Razmišlja li ona o njemu?“

„Verujem da razmišlja, ali nismo o tome razgovarale. Sva sine kad je kraj njega. Rđav znak, uistinu.“

Betoven se zatreskao u Jozefinu? Kako to može biti? One-svestila sam se ja. U rukama je poneo mene. Zar ne bi mogao meni da sačini pesmu?

Pred povratak u Mađarsku ujna Ana nas je pozvala na svečanu večeru u čast Jozefinine veridbe s nekakvim grofom Jozefom fon Dajmom. Iako nikad dotad nisam čula za grofa Dajma, nesumnjivo je bio bolji izbor nego misteriozni her Miler.

„Kako je to divno!“, šapnula sam Terezi. „Izgleda da je her Miler pao u nemilost.“

„Taj grof i jeste her Miler“, odvrtila je ona.

Ujna Ana je pristala na veridbu pod uslovom da her Miler dobije povoljan odgovor na molbu upućenu caru Francu, da mu se vrati bivša titula. Čim je to obavljeno i čim su se usaglasili oko Jozefinog miraza, nije više videla potrebe za odlaganjem bračnog obreda. Verenici će se venčati na seoskom imanju porodice Brunšvik u Martonvašaru krajem jula.

Činilo se da je Jozefina u šoku. Za večerom gotovo ni reč nije prozborila i neprekidno je pipkala onu rupu na rukavu. Iako sam sada u njoj gledala suparnicu, osećala sam samo sažaljenje. Prodali su je poput robinje nekakvom starcu čudaku.

„Ne brini se, Pepi“, šapnula sam pruživši se da je uhvatim za ruku. „Biće sve dobro.“

„Šta ti znaš?“, rekla je i odbila mi ruku udarcem. „I ne zovi me Pepi! Nisi mi rođena sestra!“

Pogledala sam u Terezu. Nemušto je izgovorila reč „usud“.

Majka i ja smo planirale da otputujemo u banju u Karlsbaidu. Sad smo morale u Mađarsku na žurno udešeno venčanje moje lepe ali nevoljom pogođene sestre od ujaka i bivšeg begunca koji izrađuje posmrtno maske.

Terezi je laknulo što ću im se pridružiti i ja, te mi je kazala kako je Jozefini potrebna podrška svih nas u tom „mračnom, pogibeljnom trenu“.

„Znaš kakva ume da bude“, dodala je.

Jesam to znala i upravo zato sam i želela da između sebe i nje uspostavim što veću distancu, ali posle nekoliko nedelja našla sam se u kočiji na putu ka Jozefini, dužem od trista kilometara.

2

Martonvašar, Mađarska

U laz u Martonvašar čuvao je masivni kameni lav lepršave grive i oborenih očiju. Bio je to ponositi simbol veze Brunšvika sa Henrikom Lavom, koji je u dvanaestom veku vladao delovima Pruske. U narednih šeststo godina moji preci su izgubili veliki deo svoje zemlje i svojih titula, ali je zato moj deda, nakon što je ugušio jednu seljačku bunu, proizveden u grofa i dobio na dar nekoliko stotina jutara nerodnih polja i močvarišta. Močvare je isušio, izgradio bedeme, pa se dao na stvaranje Arkadije za naredni naraštaj Brunšvika.

Vijugavi puteljci vodili su posetioce pored šarenih cvetnih leja i duž oboda veštačkog jezera obrubljenog žalosnim vrbama. U blizini kuće bili su u krugu posađeni čempresi, a svaki je nosio ime po nekom od rodbine ili prisnih prijatelja. Jozefina i Tereza često su razgovarale sa ovim drvećem; taj ritual je ojačavao njihove sestrinske spone i isticao njihove nastranosti. Jozefina se postarala da moje drvo bude posađeno izvan tog čarobnog kruga, na ostrvcu u sredini jezera. „Ti ne spadaš

među nas“, objasnila je; njen komentar me je istovremeno bolelo i donekle umirivao.

Nikad nismo bile u najboljim odnosima. Usamljena i prerano sazrela, u detinjstvu sam mnogo vremena provodila čitajući knjige. Pošto nam se porodica toliko selila, Martonvašar je bio jedino mesto koje je ostavljalo utisak doma. Pretvarala sam se da je moj i da mi je Jozefina neka blagonaklona starija sestra. Njeni uporni pokušaji da me oslobodi te fantazije poprimali su mnogobrojne vidove. Dok smo bile mlađe, iskorišćavala je svoju veću težinu da me nadjača, a jednom me je odvušla u baštovansku šupu, zaključala vrata i tu me ostavila. Čuvši moju vrisku, jedan baštovan me je izbavio, ali Jozefina je zapretila da će mi slomiti ruku ako nekom kažem. Kad sam izrasla u visinu, pa nije više mogla fizički da me nadjača, počela je da pribegava podlim opaskama. Ta strategija nije bila toliko uspešna, pošto sam bila pametnija i hitrija, ali sam, svesna svog statusa uljeza, držala jezik za zubima.

Jozefina je predstojeću svadbu iščekivala sa poletom nekog ko upravo treba da bude prognan u kaznenu koloniju. Narednih nedelju dana preležala je u postelji, žaleći se da ju je oborila jedna od onih hroničnih groznica od kojih je patila još od detinjstva. Ujna Ana se ranije konsultovala sa bezbrojnim doktorima, ali nijedan nije uspeo da postavi pravu dijagnozu. S obzirom na položaj Martonvašara u močvarama, jedan je nagađao da je možda posredi „močvarna groznica“, što je prizivalo misao i na reku Nil i na miris pokvarenih jaja. Jozefini i Terezi taj izraz se učinio prikladno egzotičan, te su ga usvojile.

Dok se Jozefina bacakala i ječala, Tereza je sedela kraj nje i čitala joj Geteove *Patnje mladoga Vertera*, popularnu priču o neuzvratioj ljubavi, koja se okončava junakovim samoubistvom. Nije mi delovala kao najbolji izbor – nikad mi nije bila među omiljenim knjigama – ali bila bi ludost umešati se među te dve sestre.

„’Noć je’, deklamovala je Tereza, a Jozefina je stala da jauče. „’Sama sam, izgubljena na olujnom bregu. U gori vetar huji.’“*

Pošto Jozefini nije bilo dobro, a ujna Ana i Tereza su se latile priprema za svadbu, zabavljala sam se u društvu Franca, mog brata od ujaka. Taj debeljuškasti smeđokosi mladić, već pročelav, s dvostrukim podvoljkom i milim plavim očima, imao je spokojnu ličnost čoveka koji je sa smrću mog ujaka nasledio imanje i ne mora da se pribojava braka s vlasnikom muzeja voštanih figura. Svirao je violončelo, a kad ne vežba, tragao je sa ujnomo Anom za načinima da unapredi rasplodne kapacitete stoke na imanju. Pošto je bio džentlmen, sa mnom se držao dalje od te bludne teme i radije vodio rasprave o Betoveni.

„Tereza i Jozefina opisale su ga kao jedinstvenog“, rekao je. „Da li i ti gajiš te iste sentimente?“

„Reč jedinstven ne bi bila preterivanje.“

Franc mi je poverio da je Tereza od njega primila pismo u kom se raspitivao kako je Jozefina i pitao da li bi mogao doći u posetu. „Mama je smatrala da to nije mudro. Uplašila se da bi mogao da zaradi močvarnu groznicu. Tako nešto bi upropastilo jednog genija.“

Franc je, poput većine muškaraca, bio krajnje tup kad je posredi razumevanje ženskih pobuda. Ujna Ana nije želela Betovena u Jozefininoj blizini jer se plašila da će pobeći s njim. Posavetovala sam Franca da Betovena drže na odstojanju. Svakako nisam želela konkurenciju u raskukanoj ali i dalje zavodljivoj Jozefini.

Kada je sledeće večeri stigao grof Dajm, ujna Ana me je zadužila da ga zabavljam, posavetovavši me da se držim dalje od spornih tema, poput pitanja zašto je ubio čoveka u dvoboju i pobegao iz Austrije. „Ah, kakva lepotica!“, izgovorio je grof Dajm upoznavši se sa mnom. „Vaše lice ima klasične razmere kao Atenino. A ta alabastarska koža! Kako samo ističe te vaše

* J. V. Gete, *Patnje mladoga Vertera*, prevod Ivana V. Lalića. (Prim. prev.)

plave oči i tamne grčke kovrdže. Vi ste, mila moja, uistinu boginja. I još visokog stasa! Voleo bih da vas izradim u vosku.“

Grof nije bio onoliko grozan kako sam ga zamišljala. Iako gotovo ćelav, sa stomakom koji je iskakao iz redengota, imao je šeretske plave oči, čulne usne i smejaio se grohotom. Uprkos tome što je bio na korak od groba, još je bio privlačan i činilo mi se da je Jozefina mogla i mnogo gore proći, mada mi nijedan konkretan primer za to nije padao na um.

„Jeste li bili u mojoj umetničkoj galeriji?“, upitao je kad je iskapio treću čašu vina.

„Da.“

„I je li vam bila zabavna?“

„Donekle.“

Nekoliko časaka vladala je tišina. Učinilo mi se da čujem Jozefinu kako vrišti.

„Volite li muziku?“, brzo sam upitala.

„Mocart je komponovao nekoliko komada za moje mehaničke orgulje. Veoma bih voleo da mi her Betoven nešto komponuje. Jeste li se upoznali s njim?“

„U neku ruku“, kazala sam, prisećajući se sramotnog događaja u *Zlatnom grifonu*.

„Imao sam čast da izradim Mocartovu posmrtnu masku. Ta priča je prilično uzbudljiva. Da li ste radi da je čujete?“ Ne čekajući odgovor, produžio je. „U to vreme sam upošljavao ljude – uhode, ako hoćete tako – da mi dojavljuju kad je neka poznata ličnost u samrtnom ropcu. Pošto sam čuo da je Mocart umro, pojurio sam što sam brže mogao u njegov stan u Rauenštajngase. Ako hoćeš da uzmeš otisak, ne smeš da čekaš predugo. Mrtvačka ukočenost izobličiti crte lica. Dok se njegova supruga Konstanca bavila pripremama za sahranu, brzo sam mu stavio vosak na lice i načinio posmrtnu masku. Takođe sam uzeo i jedan njegov komplet odela.“

„Ukrali ste odelo sa mrtvog Mocarta?“

„Ne, ne, mila moja. Dala mi ga je Konstanca. Bila je van sebe od bola, ali ja sam ga valjano upotrebio. Napravio sam Mocartovu repliku i pozvao Bečlije da vide velikog kompozitora 'u sopstvenoj odeći'. Većinom to nisu bili poznavaoци muzike, ali svi su se naslušali priča o čudu od deteta i znali su da je slavan. Bio je to ogroman uspeh.“

Osmehnula sam se i klimnula glavom.

„Jozefina nije sišla sa sprata“, rekao je on. „Je li to zato što ne želi da me vidi pre venčanja?“

Pala sam u iskušenje da dodam: „Ili nikad“, ali smatrala sam da će najbolje biti da objasnim situaciju medicinskom terminologijom. „Ima močvarnu groznicu.“

„Nikad ni za šta slično nisam čuo. Je li to...“

„Zarazno? Ne bojte se. Specifično je za Jozefinu.“

Posle nekoliko minuta ujna Ana se pozdravila sa svojim budućim zetom, pripisavši Jozefinino odsustvo blagoj glavobolji izazvanoj uzbuđenjem zbog venčanja.

„Dakle, nije močvarna groznica?“, upitao je on.

„Naravno da nije! Ne slušajte grofčicu Gvičardi.“ Dok je jedan sluga nalivao još vina, šapnula mi je: „Rekla sam ti da paziš šta pričaš!“

„Rekli ste mi da ne pominjem dvoboj“, uzvratila sam u po glasa. „Za močvarnu groznicu ništa niste kazali.“

Sa sprata se začula neka buka.

„Zvuči kao žensko vrištanje“, kazao je grof Dajm. „Je li sve u redu?“

„Doba je parenja“, objasnila je ujna Ana.

„Ovcama“, dodala sam ja.

Tog jutra na dan venčanja ujna Ana me je poslala da proverim šta je s mladom dok ona prođe neke poslednje detalje sa slugama. Jozefina je, sa zakrvavljenim i podbulim očima, još bila u spavaćici i činilo se da nije raspoložena da je skine izuzev ako

bi je primorali vatrenim oružjem. Zapitala sam se da li je grof Dajm poneo svoj pištolj za dvoboje.

„Pepi gotovo da nije spavala“, rekla je Tereza. „Sve vreme je imala noćne more.“

Zastrepela sam da je ta noćna mora bio njen budući muž, ali sad je bilo prekasno. Biskup je već bio u prizemlju, gde se družio s našom rodbinom iz Korompe, još jednog imanja Brunšvika, na severu.

„Najdraža Pepi“, molećivo je izustila Tereza, „moraš biti jaka i sučeliti se sa svojom sudbinom.“

Jozefina se na to sručila na pod i krenula da vrišti: „Ne mogu to, ne mogu to!“

Tereza joj je objumila glavu šakama. „O, Pepi, najdraža moja Pepi“, šapnula je.

„Ubiću se“, kazala je Jozefina. „Obećaj da ćeš razgovarati s mojim drvetom.“

„Ti nemaš drvo“, podsetila ju je Tereza. „Drveće je samo za one ljude koji žive drugde.“

„Ja ću i *živeti* drugde“, kriknula je Jozefina. „Biću mrtva!“

Kako bi ublažila sebi nervozu, Jozefina je bila popila poza-mašnu količinu vina, ali njom nije postigla željeno smirujuće dejstvo, budući da je nastavila da krešti: „Pusti me da umrem! Pusti me da umrem!“ Srećom, muzika joj je prigušivala glas. Izbor smrti kao poželjnije od braka nije baš idealan način da se započne bračni život.

Konačno su se na sprat popele ujna Ana i moja majka da vide kako situacija napreduje. Nije napredovala dobro, sudeći po Jozefininom izgledu, jer je upravo bila usred pravog ili lažnog napada grčeva. Zahvaljujući svom iskustvu sa stokom, ujna Ana nije imala mnogo strpljenja za ljudske slabosti, pa je zgrabila Jozefinu za ramena i snažno je ošamarila.

„Pepi, odmah da si prestala s tim“, zapovedila je. „Danas je tvoje venčanje i gosti čekaju. Ako grof Dajm za ovo sazna, vratiće se u Beč.“

„Ali ne mogu da se udam za njega“, izgovorila je Jozefina preklinjućim glasom. „Ne volim ga. Prestar je.“ Obrnuvši se ka Terezi, krenula je da moli nju da se uda za njega namesto nje.

„Najdraža Pepi“, rekla je Tereza. „Ti ne znaš šta pričaš.“

Jozefina je tačno znala šta priča: bila je voljna da žrtvuje Terezu kako bi sama izbegla udaju za grofa Dajma.

„Dosta mi je više!“, kazala je ujna Ana, pa povukla Jozefinu da ustane. Zajedno s Terezom pomogla joj je da obuče venčanicu, uvezala joj vrpce steznika i prikačila veo na izvezenu krunu. Obrisavši Jozefinino od suza umusano lice, ujna Ana joj je malčice macnula obraze rumenilom i proglasila je za „najdivniju mladu“.

Ja nikad u životu nisam videla ojađeniju nevestu, ali Jozefina je nekako povratila pribranost i pred Bogom, biskupom i širom porodicom Brunšvika postala grofica Jozefina fon Dajm. Dok su mladenci polazili u Prag na medeni mesec, navukli su se olujni oblaci i linula je kiša. Mi smo stajali napolju i mahali u znak pozdrava dok je kočija nestajala u šumi mokroj od kiše.

„Predstoji joj teška sudba“, otpojala je Tereza. „Crna kao ovo nebo!“

Prvi put mi se nije učinilo da preteruje. Sama pomisao na njihovu prvu bračnu noć bila je bezmalo dovoljna da i kod mene izazove močvarnu groznicu. Ja bih pre pobegla ili stupila u neki samostan nego što bih dozvolila da mi se to desi. Hvala nebesima, imala sam tek mali miraz i bila sam viša od većine muškaraca. Samo je jedan stajao iznad mene – a taj je bio za deset centimetara niži nego ja.

3

Beč, 1800.

Dekorisanje našeg novog stana na Hoer marktu, najstarijem trgu u Beču, dalo je mojoj majci cilj u životu. Htela je da sve bude uređeno pre očevog dolaska. Naš stari klavir, koji je preživeo nekoliko selidbi, morao se zameniti drugim, pa smo otišle do frau Nanete Štrajher, u njeno skladište u četvrti Landštrase. Retkost je bila da neka žena postigne uspeh u profesiji gde dominiraju muškarci, ali frau Štrajher je zanat učila od svog oca, na čijim je klavirima svirao Mocart. Sad je radila sa svojim mužem Andreasom i bratom Mateusom, i proizvodila neke od najboljih instrumenata u Evropi.

Frau Štrajher, žena blagog lica i zaštitničkog držanja, izvinila se što izgleda tako iznureno, objasnivši da je čitave noći bdela kraj ozbiljno bolesnog sina. Majka je predložila da dođemo kasnije, ali frau Štrajher se osmehnula i rekla: „Mrsko bi mi bilo da propustim prodaju. Sem toga, dobro će mi doći da razmišljam o nečemu drugom.“

Objasnila je da njen glavni konkurent Anton Valter proizvodi izdržljive instrumente koji daju snažan zvuk. Suprotno njima,

klavir firme *Frère et Soeur Stein* poseduje kristalno čist ton i meke dirke. Podstakla me je da probam, te sam odsvirala prvi stav Mocartove Klavirske sonate u C-duru. Bila je to srazmerno laka kompozicija, ali uhvatila me je trema i nekoliko puta sam pogrešila. Majka je, po običaju, pohitala da istakne greške.

„Šta mislite?“ upitala je frau Štrajher kad sam završila.

„Veoma mi se sviđa“, kazala sam. „Prsti su mi takoreći leteli po klavijaturi.“

„Ja ne bih dala baš tako preteranu izjavu“, dodala je moja majka, pa sela da zasniva Hajdna. Svirala bi ona i sat vremena – žudela je za publikom – ali pre nego što je prešla na Mocarta, frau Štrajher ju je upitala za mišljenje. Majka je odgovorila kako bismo volele da kupimo jedan takav klavir, ali da joj treba savet u vezi s nečim važnim.

„Da, izvolite“, rekla je frau Štrajher. „Budući da pravim te instrumente, znam sve o njima.“

„Koja bi boja drveta, po vašem mišljenju, najbolje išla uz moj ten?“, upitala je majka.

„Koja bi boja... drveta?“, ponovila je frau Štrajher.

Pretpostavljala sam da je očekivala pitanje o maljićima, ili prigušivačima, ili žicama, ali pošto smo se upustile u živahnu raspravu o ružičastim primesama u puti moje majke, odabrale smo na kraju toplu boju trešnje.

„Her Betoven je često zajmio od nas instrumente“, saopštila nam je frau Štrajher. „Uvek ima predloge kako da ih poboljšamo.“

„Šta on želi?“, upitala sam, željna da čujem bilo šta o njemu.

„Sve“, nasmejala se. „Voleo bi da budu glasniji i jače građe. Sa više tonova. Žali se kako mora da komponuje u okviru ograničenja instrumenta i klavijature. Uvek je osujećen.“

Ispričala nam je kako je nedavno u Dvorskom pozorištu slušala njegovu Prvu simfoniju. „Nesumnjivo je remek-delo, ali bilo je gundanja na račun uvodnog adada. Previše je šokantan. Međutim, poslednji stav je bio tako prekrasan da su ljudi na kraju izlazili sa osmehom. Prirodno, her Betoven nije

bio zadovoljan. Morao je sam da odabere program, zakupi pozorište, najmi muzičare i prodaje karte. Mislim da nije baš mnogo zaradio.“

„Krivo mi je što sam to propustila“, kazala sam.

„Sledeće nedelje učestvuje u dvoboju s Danijelom Štajbeltom. Održaće se kod grofa Fon Frisa.“

Dvoboji su bili ekvivalent gladijatorskoj borbi, jedan virtuoz protiv drugog virtuozu zarad uživanja aristokratije. Najčuveniji dvoboj Betovena, prekaljenog borca takvih bitaka, bio je sa Jozefom Velflom, čije je suptilno, delikatno izvođenje bilo po tradicionalnom ukusu. Uprkos međusobnim estetičkim razlikama, Betoven je poštovao Velfla, ali mu nije bio simpatičan Štajbelt, koji je često nastupao sa svojom glamurnom suprugom, sviračicom na dairama.

„Morate prisustvovati“, zaokupila nas je frau Štrajher. „Taj koncert je revanš, a ako iole bude kao onaj prethodni, biće nezaboravan.“

U gradu poznatom po svojoj raskošnoj baroknoj arhitekturi, Frisov dvorac je bio remek-delo otmene tobožnje smernosti, tako da su na njegovoj jednostavnoj fasadi divovske karijatide levo i desno od ulaza izgledale još impozantnije. Dok smo se pele uz stepenice sa ogradom od čipkasto rađenog gvožđa, jedan sluga sa čakširama do kolena, svilenim čarapama i napuderisanom kosom poveo nas je ka muzičkom salonu. O pozlaćenju tavanici visio je džinovski kristalni luster. Za grofa Morica fon Frisa, naslednika bankarskog bogatstva, šuškalose da je najbogatiji čovek u Austriji, te se tu okupio *tout** Beč.

Otac samo što je bio stigao iz Trsta i pristao je da pođe s nama. Radovala sam se što smo opet svi na okupu, ali sevale su stare zategnutosti između mojih roditelja. Otac je više voleo

* Na francuskom: sav. (Prim. prev.)

samotnost svoje biblioteke, dok je majka obožavala soaree svake vrste. Svoju žalost je oglasila još pre nego što smo izašli iz stana, opisavši tip čoveka za kakvog je *trebalo* da se uda – basnoslovno bogatog, uticajnog, šarmantnog konverzacionalistu, vlasnika dvorca i seoskog imanja, istinskog partnera u društvenom napredovanju.

Sem što su posedovali oprečne ličnosti, jednako su se razlikovali i izgledom. Iako su oboje bili izrazito privlačni, majka je naspram mog crnomanjastog oca bila svetla, sa plavom kosom, kožom poput slonovače i izvanrednim jagodicama lica, zbog kojih je izgledala savršeno iz svakog ugla. Očevu crnu kosu i sjajne oči isticao je blistav osmeh od kog bi srce moglo zakucati brže. Znala sam još od ranih godina da otac privlači druge žene, ali iz nekog razloga – iz ljubavi, obaveze, navike – bio je odan mojoj majci.

Grofica Marija fon Galenberg umalo se nije sudarila s jednom služavkom od silnog poleta i želje da se pozdravi s njime. Nju smo poznavali iz Lajbaha, gde je porodica Galenberg, kao jedna od najstarijih u gradu, uživala neopisivo visok status. Bila je debela, sa džinovskim poprsjem koje joj je prethodilo najmanje za pola metra, kosom crnom kao ugljen i kožom belom poput krede, obilato napuderisanom. Kihnula sam dok je prilazila.

„France, kako je divno videti vas“, toplo je izgovorila. Okrznuvši pogledom moju majku, dodala je: „A i vas, Suzana.“

„Kako vam je muž?“, upitao je moj otac.

„Boluje, verovatno će umreti“, bezosećajno je odgovorila grofica Galenberg. Pre nego što je otac stigao na to da reaguje, upoznala nas je sa svojom ćerkom Eleonorom – „verenom s jednim carskim komornikom“ i sinom Robertom – „u potrazi za prigodnom nevestom.“ Grof Galenberg je bio približno mojih godina i imao je smeđu kosu, dugačke trepavice, usta izvijena poput prelomljenog luka i izraženu jamicu na bradi. Iako sam se zapiljila u njega sa visine, budući da sam bila u preimućtvu od desetak centimetara, nije se dao zastrašiti.

„Imate li favorita u ovom okršaju?“ upitala sam ga.

„Her Štajbelta“, uzvratio je on. „Her Betovenovom izvođenju nedostaje finesse i kontrole. To je čist vatromet.“

„Robert je i kompozitor“, obavestila nas je grofica Galenberg. „Studirao je kontrapunkt kod her Betovenovog učitelja Johana Albrechtsbergera. Robert je bio bolji učenik. Samo da čujete njegova dela! Izvanredna su.“

Preuzevši na sebe da nam pokaže Betovenove najuticajnije pokrovitelje, grofica Galenberg je bez zastajanja prenosila ko je ko: „Ono je knez Lihnovski. Bez njega her Betoven ne bi bio ništa. A tamo je knez Lobkovic. Kakvo slatko lice! Šteta živa što ima deformisano stopalo. A ono tamo je knez Razumovski, ruski ambasador u Austriji. Njegova supruga je svastika kneza Lihnovskog.“

Knez Karl Lihnovski i njegova supruga Kristijana išli su u pravcu nas, svaki čas zastajući da se pozdrave s prijateljima. Grofica Galenberg je ubrzala taj proces mašući im da nam priđu. Ispričevala je priču o bolesti svog muža, objasnivši da bi mogao umreti svakog trena, što je podstaklo kneginju Kristijanu da upita da li ju je na dvoboj dovela ljubav prema muzici ili ravnodušnost prema mužu.

„Ovaj, pa ja... ja... zaista volim muziku“, zamucala je. „A doktor me je uveravao da smrt moga muža verovatno neće nastupiti večeras.“

„Draga moja grofice Gvičardi“, kazao je na to knez Lihnovski, prekinuvši je. „Kako je divno opet vas videti! A ovo izuzetno stvorenje je, mora biti, vaša ćerka?“

„Da, to je grofičica Julija“, odgovorila je ona, a ja sam izvela kniks.

Knez Lihnovski i njegova supruga priređivali su česte muzičke soaree u svom dvorcu, gde su držali sopstveni gudački kvartet. I muž i žena Lihnovski bili su valjani muzičari, premda se činilo da im ta posvećenost umetnostima nije uzdigla duh. Oštri nos i plave oči teških kapaka knezu su davali izgled kakve

ptice grabljivice, a napuderisana kosa isticala mu je pepeljastu put. Kneginja bi možda bila i ljupka da nije svojim držanjem pokazivala svest da može uništiti svakog u toj prostoriji. Od toga joj je lice postajalo bezdušno, preobražavalo se u prevremenu posmrtnu masku. Zurila je u svoju majku kao da traži na njoj neku telesnu manu. Ne našavši nijednu, pošla je dalje s knezom.

Pozdravili su se s Betovenom, šapućući nešto za šta sam pretpostavila da su reči ohrabrenja, ali sudeći po njegovom oholu izrazu lica, ohrabrenja mu nije trebalo mnogo. Iz tog čoveka je zračila samouverenost. Ona nije imala veze ni sa otmenom odećom ni sa plemićkim titulama. Znao je da mu je dat ogroman dar, a ta moćna, opojna uverenost vukla je ljude ka njemu.

Na suprotnom kraju prostorije, kraj svoje dražesne supruge, stajao je Štajbelt, naočit muškarac s planinom kovrdža kao u Meduze. Prethodne nedelje slušao je Betovena kako predstavlja trio za klavir, klarinet i violončelo pre nego što će odsvirati razmetljivu fantaziju koja će dobiti ovacije.

„Dame i gospodo, mogu li vas zamoliti za pažnju“, izgovorio je grof Fris, čije su ekstravagantne kovrdže prevazilazile Štajbeltove. „Uistinu imate ogromnu sreću što ćete biti svedoci dvoboja između dva velika borca. Dvoboja do smrti! Ko će preživeti? Ko postradati? Videćemo. Prvi je vrlo šarmantni, vrlo talentovani i, kao što sam siguran da ćete se vi dame saglasiti, vrlo naočiti her Danijel Štajbelt – pravo sa svojih uspešnih turneja po Londonu i Parizu.“

Kad je Štajbelt predstavio jednu sopstvenu kompoziciju, grof je svojim primerom naveo publiku na dug i buran aplauz. Betoven, večiti diplomata, prevrtao je očima. U skladu s tradicionalnim formatom, Štajbelt je tad zasnivao neku fantaziju, koja je uključivala i njegov zaštitni znak – tremolo. Publika je zadivljeno uzdahnula. „Improvizuje na temu her Betovenovog trija od prošle nedelje“, šapnula je grofica Galenberg. „Bacio mu je rukavicu u lice.“

Zaista je to bio smeon potez, te je publika, u nadi da će isprovocirati Betovenovu srdžbu, kojoj nije trebalo mnogo podbadanja, krenula besomučno da tapše. Pri kraju izvođenja publika je počela da izvikuje: „Betoven! Betoven! Betoven!“ Pošto ga je grofica predstavila, bez žurbe je prišao klaviru, uzeo partituru za violončelo iz Štajbeltove kompozicije, pa napravio pokret kao da je tobož cepa. Zatim ju je postavio napočke na postolje za note i zasnirao nešto što je zvučalo kao dečja pesmica. No tu nije stao. Razrađujući temu, počeo je da se ruga Štajbeltovom tremolu, a onda se dao u improvizaciju, pretvarajući originalni komad u nešto veće, bolje, u delo koje izmiče opisu, jedinstveno delo koje je samo njegovo.

Nikada dotad nisam čula da neko svira s takvom strašću i plamenom. I sa osvetom. Nisam mogla da zamislim veću dramu čak ni da su u dvoboj stupili s pravim pištoljima. Betoven je završio praćen klicanjem, dok je Štajbelt izašao iz prostorije treskajući nogama, a za njim njegova žena sa svojim zveckavim dairama. Knez i kneginja Lihnovski pojurili su ka Betovenu zajedno s jatom obožavateljki, koje, suprotno mišljenju onog doktora, kao da nisu patile ni od kakvog rđavog efekta izazvanog njegovom muzikom. Činilo se da su ushićene, u stanju bezmalo strasne raspaljenosti.

„Nisam impresioniran“, kazao je grof Galenberg, koji se iznebuha stvorio kraj mene dok sam s roditeljima čekala kočiju. „Po mom mišljenju, u dvoboju je pobedio her Štajbelt. Her Betoven je svirao kao ludak. Nemoguće je održati takav intenzitet. On je puka prolazna moda. Kuriozitet, ništa više. Ko će ga kroz pet godina uopšte pamtit?“

„Pamtiću ga ja“, izgovorila sam dok mi je sluga pomagao da uđem u kočiju.

4

Dok sam bila mlađa, otac i ja smo često čitali knjige zajedno, obično u odvojenim sobama, oboje iza zatvorenih vrata. Čitali smo na nemačkom, francuskom, italijanskom i engleskom, a zajednički miljenik bio nam je Šekspir. Nažalost, nikad nismo diskutovali o svojoj ljubavi prema književnosti, a jedini put je ta tema dodirnutu kad mi je otac uzaptio sva četiri toma knjige *Opasne veze* Pjera de Lakloa. Pa čak ni tad nije rekao ništa. Samo ih je odneo. Kasnije će mi majka saopštiti da je taj roman neprikladan za devojčicu mog uzrasta – imala sam petnaest godina – a ako hoću nešto uzbudljivo i podsticajno, mogu da posudim od nje neki njen pariski modni časopis.

Mom ocu je pisana reč bila draža od izgovorene i bilo je nemoguće uvući ga u trajniji razgovor. Misli i osećanja čuvao je za sebe. Nikad mi nije rekao da me voli, niti da sam lepa ili inteligentna. Nikad mi ničega nije mnogo govorio, pa sam postala stručnjak za čitanje značenja iz ćutnje. Naučila sam da ljudi izražavaju ljubav na različite načine. Samo se moraš dobro pomučiti da je pronikneš.

Ljubav izvesno nije bila na umu ujni Ani kad smo na jesen posetili Jozefinu. Sad je bila udata više od godinu dana i imala